

Cornelis de Wolf

De organist Cornelis de Wolf heeft bij velen nog een bekende klank. Dat komt vooral doordat hij als hoofdleraar orgel aan het Amsterdams Conservatorium de leraar was van later beroemd geworden organisten als Anthon van der Horst, Adriaan C. Schuurman, George Stam, Simon C. Jansen (de vader van Rudolf Jansen) en Piet van Egmond. Jammer genoeg zijn er van De Wolf, voor zover ik weet tenminste, geen opnamen bewaard. Overigens is dat wel begrijpelijk, want uit de periode tot 1940 zijn er van Nederlandse organisten nu eenmaal niet veel opnamen bekend.

De Wolf werd in 1880 geboren en overleed in 1935. Aan het conservatorium in Amsterdam studeerde hij compositie bij Bernard Zweers en was hij orgelleerling van Jean-Baptiste de Pauw (1852-1924) een organist en orgeldocent die oorspronkelijk uit België kwam en in Brussel bij Alphonse Maily had gestudeerd. In 1901 behaalde De Wolf als eerste organist de Prix d'excellence.

In datzelfde jaar werd hij organist in Ouderkerk a/d Amstel en in 1918 organist van de Grote of St. Eusebiuskerk in Arnhem. Daar bespeelde hij tot aan zijn dood het grote Wagnerorgel. Op de foto op de pagina hiernaast bespeelt hij dit instrument, dat tijdens de slag om Arnhem verloren ging. Van dit instrument bestaan nog wel opnamen gemaakt door de NCRV waarop Simon C. Jansen het orgel bespeelt.

In 1925 werd De Wolf hoofdleraar orgel aan het conservatorium in Amsterdam en in 1932 ook in Den Haag. Een van zijn leerlingen was de al genoemde George Stam (1905-1995) die later zelf als organist van vooraanstaande orgels (Leeuwarden Jacobijnerkerk, Amsterdam Westerkerk, Rotterdam Laurenskerk, Gouda St. Jan) en conservatoriumdirecteur in Utrecht, Amsterdam en Rotterdam een indrukwekkende carrière doorliep. Stam nam in 1922 privéles van De Wolf en werd later op het conservatorium verder door hem gevormd en behaalde zelf ook de Prix d'excellence. Via Stam weten we meer over de persoon van De Wolf. Jaren geleden heeft het NMI (toen nog via het Gemeentemuseum) al eens een verloren gewaand werk van De Wolf verkregen: 'Phantasie über den Choral "Sollt" ich meinem Gott nicht singen"', een melodie uit de melodieënshatten van protestantse komaf. Dit werk was door de componist aan 'Mijnen genialen

meester J.B. de Pauw, gewijd'. De NCRV heeft dit mooie en effectief geschreven werk in de jaren '80 nog eens laten uitvoeren met Kees van Eersel aan het orgel. In 2007 en 2008 heeft de weduwe van George Stam nog enkele partituren aan het NMI overgedragen: verschillende manuscripten van muziek van De Wolf en een aantal partituren met muziek van J.S. Bach die inzicht geven in De Wolfs opvattingen als organist. Stam bewaarde de Peters-uitgaven van Bachs orgelmuziek met de aantekeningen van De Wolf als kostbare herinneringen, maar ook als de neerslag van de spelopvattingen die De Wolf van zijn leraar De Pauw meekreeg. Zo staan de uitgaven vol met vingerzettingen en pedaalapplicaturen. Wat ook de aandacht trekt zijn de plekken in de partituren die voorzien zijn van het woordje 'ja'. Deze zijn geschreven in rode inkt en door een hoofdknik van de organist, of een uitgesproken ja, moest op die plek een registerwisseling plaatsvinden. Het meest opvallend is dat de dynamiek (die veranderde door registers bij te trekken of weg te doen) in Bachs muziek zo'n grote rol speelde. Stellig is dat onder invloed van De Pauw en vergelijkbaar met de opvattingen van Karl Straube die muziekuitgaven het licht deed zien waarin talloze registratiesuggesties en andere aanwijzingen voor de dynamiek zijn opgenomen. Met de registratiekunst uit de tijd van Bach had dat evenwel niets te maken. In dit opzicht was De Wolf echt een kind van zijn tijd. Hij volgde kenmerkend de gangbare opvattingen. Volgens Stam was de Wolf een markante man en een groot musicus, maar wel heel eigenaardig. Hij was niet gehuwd, woonde bij zijn moeder en leidde een teruggetrokken leven. Volgens Stam was zijn leraar bang van elektriciteit: bij het in- en uitschakelen van de orgelmotor was hij altijd erg behoedzaam en bleef hij luisteren tot de ventilator stil was. Op de opmerking van zijn leerlingen dat als de stroom was uitgeschakeld er toch niets kon gebeuren zei hij 'je kunt nooit weten'. Na een dienst of concert inspecteerde De Wolf nauwgezet of het licht uit was, de motor afgezet en de registers dicht. Volgens Stam was hij in deze dingen zeer precies en merkwaardig, en niet af te brengen van eenmaal aangenomen gewoontes. In het huis waar hij met zijn moeder woonde was gaslicht en de pianolessen 's avonds bij hem aan huis werden bij kaarslicht gegeven.

Frits Zwart

Cornelis de Wolf aan de klavieren van het voormalige orgel gebouwd door de fa. Wagner in 1769/1770 in de Grote of St. Eusebiuskerk in Arnhem. Dit instrument is tijdens de slag om Arnhem in 1944 verloren gegaan.